

Theatermakers geen vreemden meer in Jena

Die tolle Wunderbaum / Theaterhaus Jena Woche in Frascati
Amsterdam

Achtergrond - 19 april 2019 - Auteur: Ingrid Bosman

Wat gebeurt er wanneer een groep Nederlandse acteurs een stadstheater in het Oosten van Duitsland overneemt? Komende week vertellen ze het zelf, tijdens een speciale week in theater Frascati in Amsterdam. Met onder meer de voorstellingen 'Nackt' en 'Deutschkurs', die actrice en regisseur Lizzy Timmers in Jena maakte. "Het gestuntel om überhaupt ergens je plek te vinden, dat zal iedereen herkennen."

Hoeveel Duitser ze ondertussen is geworden? De vraag stellen, na acht maanden in Jena, is haar beantwoorden. "Helemaal niet", reageert Lizzy Timmers. "Maar we zijn wel aangekomen." En dat is waar het uiteindelijk om draait, zoals ze ook duidelijk maakt in 'Deutschkurs'. Wat begint als een wanhoopspoging om een cultuur te snappen en eigen te maken, mondt uit in het besef dat ergens landen een realistischer streven is. Zoveel mogelijk leren zonder jezelf te verliezen, en je zo minder vreemd te voelen.

Vrijheid

Zo ver is ze inmiddels wel, maakt ze duidelijk aan de telefoon vanuit Jena, een door bos omringde stad van ruim 100.000 inwoners in de Oost-Duitse deelstaat Thüringen. En al is de fase van kennismaking nog niet voorbij, aangenaam is die zeker, benadrukt Lizzy Timmers. Al was het maar omdat ze niet meer voortdurend bezig hoeft te zijn met de financiering van haar eigen plannen, zoals in Nederland. "Onderdeel te zijn van een huis als dit geeft heel veel vrijheid".

Sinds afgelopen zomer doorkruist Wunderbaum Europa van Jena naar Rotterdam en Milaan, waar het theatercollectief ook werkt. Theatermaker Lizzy Timmers verhuisde mee naar Jena.

In Die tolle Wunderbaum / Theaterhaus Jena Woche in Frascati presenteert het gezelschap zich voor het eerst in Nederland met de in Jena gemaakte producties 'Nackt' en 'Deutschkurs' van Lizzy Timmers. Daarnaast brengt Wunderbaum 'Ik heb spijt'. Na Nackt is er een gesprek over de Freikörperkultur met filosoof Simon(e) van

Saarloos. Wunderbaum vertelt over de nieuwe werkplek in Duitsland. Van 23 tot en met 26 april. [Programma](#)

Dat huis is Theaterhaus Jena, een kleine schouwburg met drie zalen voor in totaal 280 bezoekers. En met volgens Timmers een heel eigen cultuur, gemeenschap en geschiedenis. Anders van karakter dan het gemiddelde Duitse theater, waar traditie en hiërarchie vaak nog een grote rol spelen. Die eigennigheid bleek ook uit het feit dat voor de nieuwe artistieke leiding een collectief werd gezocht.

Wunderbaum-acteur Walter Bart is de partner van Lizzy Timmers en zo kwam het dat zij in het kielzog van de groep vanuit Rotterdam meetrok naar Jena, samen met hun zoontje Jonas. Van de Duitse theaterwereld kende ze vooral de alternatieve *freie Szene* in Berlijn en München. “Van Thüringen wist ik niks en van Jena had ik nog nooit gehoord.”

Dunkel Deutschland

Onder het motto ‘Thüringen, kein Problem’ begonnen de Nederlandse theatermakers aan hun eerste seizoen. De deelstaat heeft net als het naastgelegen Saksen een imago als broeinest van neonazisme, maar “wij willen meer vertellen dan wat er in de media naar voren komt”, verklaart Timmers de leus. “Extreem-rechts is hier meer geradicaliseerd dan elders, dat bepaalt het beeld. Het geldt overigens ook voor extreem-links. Ik heb helemaal niet het idee dat ik in *dunkel Deutschland* ben beland. In het dagelijks leven ontmoet je toch vooral die 80 procent van de mensen die open en nieuwsgierig zijn. Die zin hebben in het leven, maar zich soms wel afvragen wat hun plek is in Europa en hoe het verder moet.”

Het scheelt wel, erkent ze, dat Jena als studentenstad een progressieve enclave is en als zodanig alleen maar meer in trek raakt bij mensen met eenzelfde inslag. Net als Rotterdam is Jena volgens Timmers ‘echt booming’. “Het is hier veel leuker dan het nettere Weimar, dat vlakbij ligt.”

De nadelen van die gentrificatie liggen ondertussen op de loer, terwijl een paar kilometer verderop de dorpen op het platteland juist weer kampen met de gevolgen van krimp. “Het zijn de problemen die overal in Europa spelen.” Een kolfje naar de hand van Wunderbaum, om met de blik van de buitenstaander in dat soort onderwerpen te duiken, als het even kan ook door inwoners erbij te betrekken.

Technoduet

Van de voorstellingen die Lizzy Timmers zelf maakte lijkt ‘Deutschkurs’ in eerste instantie vooral een persoonlijke zoektocht naar een thuis in de nieuwe *Heimat* en

de rol die taal daarbij speelt. Het 'technoduet', met muziek van de Jenaer DJ Monkey Maffia, is opgezet als een taalcursus. Maar stiekem, vertelt ze, gaat het over grotere vragen: "Hoe vind je ergens een plek en hoe geven we die ook aan andere mensen. Eigenlijk gaat het over ruimte." Bang dat het Nederlandse publiek zich komende week niet aangesproken zal voelen is ze dan ook niet. "Het gestuntel om überhaupt ergens je plek te vinden, dat zal iedereen herkennen. Je probeert je te voegen en het lukt niet - die vergeefsheid is universeel."

In 'Nackt' gaat het over onze omgang met lichamelijkeheid en hoe die door de geschiedenis wordt bepaald. Timmers staat hierin niet zelf op het toneel, maar regisseerde een groep jonge acteurs die probeert los te komen van de historische context die het naakte lichaam net zo goed omhult als kleding: van de nazi-dogma's over het ideale lichaam en de *Freikörperkultur* in de DDR tot het hedendaagse normlichaam dat de (sociale) media dicteren. "De acteurs zijn allemaal van na de val van de Muur en grotendeels uit het Westen afkomstig", aldus Timmers. Ze wil er maar mee aangeven dat hun afstand tot die historische bronnen niet veel kleiner was dan die van het Nederlandse publiek. "Uiteindelijk hoop je toch dat mensen ervaren: Dit gaat over mij." "

Samen opgroeien

Timmers is benieuwd of zij en haar collega's over pakweg vijf jaar zullen zijn veranderd. Want ze willen hun Duitse avontuur wel de tijd geven. "Theaterhaus Jena heeft een heel gemengd publiek, met ook opvallend veel jongeren. Als nieuwkomers brengen we zelf misschien ook weer nieuwe groepen binnen. Samen opgroeien, dat is het doel." Timmers' inburgering kreeg een impuls met een kookles van een vriendin, die haar de 'heilige' Thüringer Klöße (ballen gemaakt van rauwe en gekookte aardappel) leerde maken. "Je bent urenlang met aardappelen in de weer. Dat is een heel sociaal proces. Dan gaan ze vanzelf lekker smaken."

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/31243/theatermakers-geen-vreemden-meer-in-jena>